

Ovaj sam članak postavio na web stranicu, kako sam najavio u svom odgovoru ravnatelju osnovne škole Pakoštane na članak u *Školskim novinama* broj 6 od 10. veljače, u kojemu me proziva zašto sam do sada šutio, (aludirajući na moj članak u kojemu sam polemizirao s napisom Akademika Para u *Školskim novinama* broj 4 od 27. veljače). Članak kojega sam napisao u prosincu 2006., uputio sam u nekoliko redakcija, ali nije objavljen i samo je jedan od mojih kritičkih članaka. Kako nije objavljen, uputio sam ga elektronskom poštom na mnoge adrese među kojima i u MZOS pa sam time barem dijelom smirio svoju pedagošku savjest. Skupove koje je organiziralo MZOS i ondašnji Zavod za školstvo na kojima sam sudjelovao i, kao i mnogi članovi i nečlanovi skupina za izradu HNOS-a, kritički i argumentirano upozoravao na promašaj projekta, nema potrebe navoditi, jer je to čitateljima i aktivnim sudionicima rasprava u kampanji o uvođenju HNOS-a zasigurno dobro poznato.

Prof. dr. sc. Josip Milat,
Filozofski fakulteta Sveučilišta u Splitu
Split, 3. studeni 2006

***HNOS nije pedagoški ni teleološko-metodološki utemeljen –
pa je i uspješnost njegove primjene u sadašnjem obliku vrlo upitna
(pretisak)***

Pitanje kuda ide hrvatsko školstvo, posebno osnovno, nakon uvođenja na krivim osnovama izrađenog HNOS-a, zahtijeva mnogo kritičniji odgovor od onoga koji se duže vrijeme daje javnosti. Niz izvrsnih ideja i aktivnosti koje su pokrenute ili nastavljene u pravcu pozitivnih promjena sustava obrazovanja, zaslugom nekoliko ideologa HNOS-a i načinom – metodologijom njegove izrade ozbiljno se dugoročno dovode u pitanje.

Osobno smatram da je nacionalni obrazovni standard potreba hrvatskog školstva i hrvatskog društva. Ono, međutim, što je urađeno kao HNOS i što se prezentira kao vrhunsko dostignuće, o čemu se ne uvažavaju dobronamjerna kritička mišljenja, ozbiljan je znanstveno-pedagoški i društveni promašaj. Unazadit će osnovno obrazovanje izravno, a imat će negativne posljedice i za više razine sustava. Sva je sreća za hrvatsko školstvo da odgovorni dužnosnici Ministarstva prosvjete zaduženi za srednje i visoko obrazovanje nisu popustili atakiranjima spomenutih „pedagoga“. Da će primjena HNOS-a umanjiti čitav niz vrlo pozitivnih i smjelih pomaka koje su učinjene u srednjem i visokom obrazovanju, pokazujemo navođenjem samo nekih činjenica.

Okruženje u kojemu je HNOS rađen.

1. HNOS nije izrađen u skladu s pedagoško-metodološkom teorijom i praksom. Krenulo se s **katalogom znanja** tvrdnjom akademika Para da kataloge znanja za sve razine obrazovanja mogu izraditi profesori Prirodoslovno-matematičkog fakulteta za tri do četiri mjeseca. Ubrzo se pokazalo da stvari baš ne hodaju, pa se primjenom iste „metodologije“ katalog znanja prerađivao u **katalog postignuća**. Na kraju se dodatnim krpanjem kataloga postignuća izradio HNOS. Kronologiju promjena je lako provjeriti.

2. U izradi kataloga, a kasnije i u izradi HNOS-a angažiran je veliki broj suradnika praktičara i teoretičara. Projekt je vođen dirigentskom palicom akademika Paara i pomoćnika ministra za osnovno obrazovanje i ravnatelja Zavoda za školstvo, po sistemu „mrkve i batine“: *ili će se raditi kako vam se nalaže ili ne trebate raditi*. Na taj su način iz radnih skupina otišli gotovo svi koji su iole kritički mislili, a rad su, uz časne iznimke, nastavili prestrašeni i poslušnici. Velika je lista onih koji su napustili rad u pojedinim skupinama. Za potkrjepu iznesenim stavovima navodim nekoliko „bisera“.

- Na skupovima učitelja je pomoćnik ministra za osnovno obrazovanje Nenad Marković, prof. onima koji su kritički govorili o postupku izrade HNOS-a doslovno prijetio: **„Možete govoriti što hoćete i koliko hoćete, ali bit će onako kako mi kažemo“**. Najdrastičniji primjer je bio skup geografa, ali i mnogi drugi.

- Slično se ponašao i **akademik Paar** koji je svoja izlaganja često počinjao izjavom: **„Tko je protiv HNOSa-a taj je protiv hrvatskog školstva, protiv ministra Primorca, protiv predsjednika Sanadera i protiv Hrvatske“**. Drastičan primjer: skup nastavnika tehničke kulture.

3. Ravnatelj Zavoda za školstvo Vinko Filipović je od savjetnika uz potpis tražio izjavu da neće javno kritički govoriti o katalogu odnosno HNOS-u. Isti je negdašnji sindikalac sebe promovirao u borca za slobodu mišljenje, a čim je postavljen za ravnatelja Zavoda proslavio se izjavom da u Ministarstvu „treba mijenjati sve osim ormara i stolova“. **Nekoliko savjetnika koji su se ipak usudili kritički govoriti o načinu izrade HNOS-a Filipović je pozivao na očitovanje** uz prijetnju stegovnim postupkom. „Dok sam ja dužnosnik, a vi državni službenici, imate provoditi službenu politiku MZOS-a“, upozoravao je bivši sindikalac i borac za slobodu mišljenja. Lako je provjeriti.

4. Gotovo svi voditelji županijskih aktiva koji su o HNOS-u govorili kritički smijenjeni su, a na njihova mjesta postavljeni su poslušnici. I ovo je lako provjeriti.

5. Na skupove na kojima se „raspravljalo“ o HNOS-u u pravilu je za referente birano nekoliko učitelja/ica odnosno ravnatelja/ca koji su umjesto pedagoške argumentacije demagoški apologetski govorili o „velikim pedagoškim novinama“ primjerice: *po HNOS-u se izvodi nastava u prirodi, primjenjuje se načela zornosti u nastavi, učenici uče s razumijevanjem, od učenika se traži razumjeti a ne objasniti, postiže se rasterećenje, učitelji se više pripremaju, smanjeno je gradivo za 20 do 30% (?), manje gradiva - više znanja* itd. Gotovo ništa što se primjenjuje u realizaciji HNOS-a međutim, nije novo ni u pedagogiji ni u didaktici ni u metodikama.

6. U pravili na skupove nisu pozivani oni koji bi iznosili kompetentnu kritiku. To potvrđuje i posljednji rujanski skup u Splitu za kojega je iz popisa pozvanih prema prijedlozima svojih savjetnika, Vinko Filipović osobno napravio strogu selekciju, u kojoj je selektiran i pisac ovih redaka.

Znanstveno-metodološki promašaj

Čak ako bi i zanemarili navedena i još niz sličnih ponašanja u postupku izrade HNOS-a želim navesti nekoliko znanstveno utemeljenih činjenica koji potvrđuju promašaje.

1. Projekt je započet, izrađen i, kako navode mjerodavni, dovršen za primjenu bez prethodno utvrđenog cilja!? (za navedenu i sve ostale tvrdnje u ovom tekstu vidjeti [www.mzos.hr/osnovno obrazovanje/](http://www.mzos.hr/osnovno_obrazovanje/)Hrvatski nacionalni obrazovni standard. „*S ciljem razvijanja 'škole po mjeri učenika' izrađen je Hrvatski nacionalni obrazovni standard...*“ ili formulacije akademika Paara poput: *cilj je HNOS-a izgraditi sistem obrazovanja temeljen na znanju, ili cilj je postići rasterećenje učenika, ili manje gradiva više znanja* i slično, mogu se narodski rečeno „objesiti mačku o rep“. **Bez daljnjeg obrazloženja može se ustvrditi da autori projekta ne vladaju teleološko-metodološkim osnovama izrade kurikuluma.** To je lako utvrditi i površnom analizom prijedloga programa pojedinih područja i predmeta.

2. Osnova za sve što je rađeno bio je stari plan i program za kojega nikada i nitko nije dao pozitivno mišljenje. Ovo ne treba dokazivati čak i slabijim poznavateljima problema.

3. Čak da je cilj projekta i ispravno formuliran, a nije, na osnovi uputa za rad koje su priređene za izradu HNOS-a nije se mogao izraditi konzistentan materijal. **Upute su napisane nekonzistentne, neprecizne, zbrkane i neupotrebljive**, U istoj ravni su navedene neprecizne formulacije zadataka, političke preporuke, nejasne metodičke upute, karakteristike programa... One skupine koje su manje slušale i više radile samostalno napravile su relativno dobar materijal, ali te su u znatnoj manjini (primjer glazbena kultura).

4. Čak da je i cilj valjano utvrđen i da su upute za rad precizno i jasno formulirane, a nisu, pa čak da je HNOS i napravljen konzistentno i valjano, a nije, **eksperimentalna provjera je metodološko-metodički promašaj**. Iako je zamišljen kao cjeloviti projekt od I. do VIII. razreda i napravljen u dva ciklusa – za razrednu i predmetnu nastavu (što je metodološki ispravno), **u eksperimentalnu provjeru je uključen** (na uzorku od 49 škola) **u svih osam razreda istovremeno, što pokazuje da autori i voditelji projekta nemaju ni elementarno znanje iz područja metodologije izrade kurikuluma**.

5. Čak da je kurikulum kvalitetno i izrađen, a nije, eksperimentalna provjera pretpostavlja metodološki postupnu, po razredima provedenu, primjenu u trajanju od najmanje četiri godine za svaki ciklus. Naime, program je izrađen tako da se sadržaji svakog višeg razreda nastavljaju na sadržaje prethodnoga. **Način na koji je obavljena eksperimentalna provjera čak da je program i idealno napravljen, a nije ni blizu, pouzdane rezultate je moguće dobiti samo za prvi i eventualno za peti razred osnovne škole. Rezultati eksperimenta nisu prezentirani javnosti što ih, s obzirom na ukupne okolnosti čini upitnima, ipak su proglašeni pouzdanima**. Kada bi, međutim, i to bilo dobro, a nije, **rezultati dobiveni na krivim metodološkim i sadržajnim pretpostavkama ne mogu biti pouzdani**, a ipak se ide u primjenu na cjelokupnu populaciju.

6. Čak i da je sve od navedenoga bilo ispravno, a nije, **na osnovi kojih je teorijskih ili praktičnih metodičko-metodoloških pretpostavki moguće pristupiti uvođenju „hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda“ u čitav sustav, a da udžbenici za učenike i drugi metodički materijal za nastavnike nije izrađen. Kako će učenici i nastavnici nove programe ostvariti korištenjem starih udžbenika?**

7. Čak i da je sve do sada navedeno i napravljeno valjano, a nije, **kako će nastavnici koji su**, osim u po nekoliko kratkoročnih seansi na kojima su, prema njihovim izjavama, **više slušali politikantske i kvazi metodičke apologetske priče o dalekosežnoj kvaliteti HNOS-a, nisu metodički osposobljavani za novi pristup i rad „na novi način“**. **Kako će, s obzirom da cilj nije jasno postavljen, učitelji ostvariti nešto što njima samima nije jasno, niti im je jasno što se točno od njih očekuje.**

Ministru Primorcu treba odati priznanje za hrabrost u traženju pa i uvođenju promjena koje čine pozitivne pomake u hrvatskom školstvu, ali će sve pozitivno biti devalvirano ovakvim nepedagoški, nestručno i neznanstveno izrađenim i uvedenim HNOS-om u osnovne škole. Najveća zamjerka ministru Primorcu je u tome što nije kritički birao kvalitetnije suradnike i savjetnike i što se dao zavesti stavom akademika Paara, vjerojatno vrhunskog fizičara, ali je pedagoški nekompetentan. Usput posljednjih dvadesetak godina gospodin Paar je ponudio nekoliko oprečnih, vrlo upitnih i kontradiktornih modela reforme hrvatskog školstva, umišlja si da sve u Hrvatskom školstvu počinje od njega i s obzirom, na važnost uloge koju je dobio, od izbora 2003. godine.

Nije li potvrda iznesenih navoda činjenica da su tek u rujnu, nakon uvođenja HNOS-a u sustav, osnovana Vijeća za izradbu kurikuluma i pedagoškog standarda?